Hotărârea Curții (Camera întâi)

3 aprilie 2008 *

În cauza C-306/06,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Oberlandesgericht Köln (Germania), prin Decizia din 26 mai 2006, primită de Curte la 14 iulie 2006, în procedura

01051 Telecom GmbH

împotriva

Deutsche Telekom AG,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul P. Jann, președinte de cameră, domnii A. Tizzano (raportor), A. Borg Barthet, M. Ilešič și E. Levits, judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: domnul M. Poiares Maduro,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 6 septembrie 2007,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru 01051 Telecom GmbH, de P. Schmitz, Rechtsanwalt;

— pentru Deutsche Telekom AG, de M. Reuter, Rechtsanwalt;

— pentru guvernul german, de domnii M. Lumma și A. Günther, în calitate de agenți;

— pentru guvernul ceh, de domnul T. Boček, în calitate de agent;

— pentru guvernul austriac, de doamna C. Pesendorfer, în calitate de agent;

— pentru guvernul finlandez, de doamna A. Guimaraes-Purokoski, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul B. Schima, în calitate de agent,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 octombrie 2007,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Directiva 2000/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 iunie 2000 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale (JO L 200, p. 35, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 226).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între 01051 Telecom GmbH (denumită în continuare „01051 Telecom”), pe de o parte, și Deutsche Telekom AG (denumită în continuare „Deutsche Telekom”), pe de altă parte, având ca obiect plata unor dobânzi moratorii solicitate pentru o pretinsă plată tardivă a facturilor.

Cadrul juridic

Dreptul comunitar

3 Directiva 2000/35 urmărește să armonizeze anumite aspecte din legislațiile statelor membre legate de combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale.

4 Considerentele (7), (9), (10) și (16) ale directivei menționate au următorul cuprins:

„(7) Întreprinderile, în special cele mici și mijlocii, se confruntă cu mari greutăți administrative și financiare ca rezultat al termenelor îndelungate de plată și al întârzierii efectuării plăților. Mai mult, aceste probleme sunt o cauză majoră a insolvenței care amenință supraviețuirea întreprinderilor și duc la pierderea a numeroase locuri de muncă.

[…]

(9) Diferențele între normele și practicile privind plățile în statele membre constituie un obstacol în calea bunei funcționări a pieței interne.

(10) Acest lucru are ca efect limitări considerabile ale tranzacțiilor comerciale între statele membre. Acest lucru contravine articolului 14 din [T]ratat[ul] CE],

întrucât antreprenorii trebuie să poată efectua tranzacții în întreaga piață internă în condiții care să garanteze că operațiunile transfrontaliere nu prezintă riscuri mai mari decât vânzările interne. S-ar crea denaturări ale concurenței dacă s-ar aplica norme substanțial diferite pentru operațiunile interne și transfrontaliere.

[…]

(16) Întârzierea efectuării plăților constituie o încălcare a contractului care a devenit atractivă din punct de vedere financiar pentru debitori în majoritatea statelor membre datorită dobânzilor mici aplicate întârzierii efectuării plăților și/sau procedurilor greoaie de acțiune. O schimbare decisivă, incluzând compensarea creditorilor pentru costurile angajate, este necesară pentru a inversa această tendință și a asigura consecințe ale întârzierilor în efectuarea plăților care să descurajeze întârzierea efectuării plăților."

5 Articolul 3 alineatul (1) literele (a)-(c) din Directiva 2000/35 prevede:

„(1) Statele membre garantează că:

(a) dobânda prevăzută la litera (d) devine exigibilă din ziua următoare datei sau încheierii termenului de plată fixat în contract;

(b) dacă data sau termenul de plată nu este fixat în contract, dobânda devine exigibilă în mod automat, fără a fi necesară o notificare:

(i) după 30 de zile de la data primirii de către debitor a facturii sau a unei cereri echivalente de plată sau

(ii) dacă data primirii facturii sau a unei cereri echivalente de plată nu este certă, după 30 de zile de la data primirii bunurilor sau serviciilor sau

(iii) dacă debitorul primește factura sau o cerere echivalentă de plată înainte de primirea bunurilor sau serviciilor, după 30 de zile de la primirea bunurilor sau serviciilor sau

(iv) dacă procedura de recepție sau verificare, prin care se stabilește conformitatea bunurilor sau serviciilor cu contractul, este prevăzută prin lege sau contract și dacă debitorul primește factura sau o cerere echivalentă de plată înainte de sau în ziua în care are loc această recepție sau verificare, după 30 de zile de la această ultimă dată;

(c) creditorul are dreptul la dobândă pentru întârzierea efectuării plăților în măsura în care:

(i) și-a îndeplinit obligațiile contractuale și legale;

(ii) nu a primit suma datorată la timp, cu excepția cazurilor în care debitorul nu este răspunzător pentru întârziere”.

Dreptul național

6 Articolul 269 din Codul civil german (Bürgerliches Gesetzbuch, denumit în continuare „BGB”) prevede:

„(1) În cazul în care locul prestației nu este determinat și nici nu rezultă din circumstanțe, în special din natura obligației, executarea prestației trebuie să se realizeze în locul în care debitorul își avea domiciliul în momentul nașterii datoriei.

(2) În cazul în care obligația a luat naștere în cadrul desfășurării de către debitor a unei activități comerciale sau industriale, iar acesta din urmă își avea sediul comercial sau industrial într-un alt loc decât cel în care își avea domiciliul, locul în care se află acest sediu se substituie locului în care își avea domiciliul.

(3) Numai din faptul că debitorul și-a asumat costurile expedierii nu se poate deduce că locul în care trebuie efectuată expedierea trebuie să fie locul prestației.”

7 Articolul 270 din BGB are următorul cuprins:

„(1) În cazul în care există îndoieli, debitorul trebuie să transfere banii la domiciliul creditorului, pe riscul său și pe propriile cheltuieli.

(2) În cazul în care creanța a luat naștere în cadrul unei activități comerciale sau industriale a creditorului, iar acesta din urmă își are sediul comercial sau industrial într-un alt loc decât cel în care își are domiciliul, locul în care se află acest sediu se substituie locului în care își are domiciliul.

(3) În cazul în care, ca urmare a schimbării domiciliului sau a sediului comercial sau industrial al creditorului, intervenită ulterior nașterii datoriei, costurile sau riscurile transmiterii cresc, creditorul trebuie să suporte creșterea costurilor în primul caz și riscurile în al doilea caz.

(4) Prevederile privind locul executării prestației rămân nemodificate.”

8 Articolul 286 din BGB, în versiunea modificată în vederea transpunerii Directivei 2000/35, prevede:

„(1) Dacă debitorul nu își îndeplinește obligația în urma unei notificări din partea creditorului, emisă după scadență, se consideră că debitorul este în întârziere ca efect al acestei notificări. Introducerea unei acțiuni în vederea executării prestației și notificarea unei somații de plată în cadrul unei proceduri corespunzătoare sunt asimilate unei notificări.

(2) Notificarea este inutilă în cazul în care:

1. data executării prestației a fost stabilită calendaristic,

2. executarea prestației trebuie să fie precedată de un eveniment precis și o perioadă adecvată a fost prevăzută pentru realizarea prestației, astfel încât aceasta poate fi calculată calendaristic în funcție de evenimentul respectiv,

3. debitorul refuză în mod serios și definitiv să își îndeplinească obligația,

4. punerea în întârziere imediată este justificată prin motive speciale, având în vedere interesele ambelor părți.

(3) Debitorul unei creanțe este pus în întârziere cel mai târziu la 30 de zile de la scadență și de la primirea unei facturi sau a unei cereri echivalente de plată, dacă nu a plătit anterior; acest lucru nu este valabil pentru un debitor care este și consumator decât dacă în factura sau în cererea de plată se menționează expres acest efect. Dacă data primirii facturii sau a cererii de plată nu este certă, se consideră că debitorul, dacă nu este și consumator, este în întârziere cel târziu la 30 de zile de la scadență și primirea contraprestației.

(4) Se consideră că debitorul nu este în întârziere atât timp cât prestația nu este realizată din cauza unei împrejurări de care acesta nu este responsabil.”

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

9 Societățile 01051 Telecom și Deutsche Telekom furnizează servicii de telecomunicații destinate publicului și altor operatori de rețele. Deutsche Telekom oferă în plus servicii de facturare altor operatori precum societatea 01051 Telecom.

10 Din anul 1998, între cele două societăți există un acord de interconectare în temeiul căruia acestea își facturează reciproc prestațiile furnizate în cadrul acordului și își calculează pe această bază sumele datorate. Acordul respectiv a fost modificat în mai multe rânduri. Versiunea din 26 iunie 2002 a acestuia, invocată de cele două părți în fața instanței de trimitere, conține clauzele următoare:

„17.4 Scadența

Creanțele dintre părțile la contract ajung la scadență la primirea facturii.

Suma facturată trebuie să fie plătită într-un cont indicat în factură.

17.5 Întârzierea efectuării plăților

Se consideră că există o întârziere a efectuării plăților, cu excepția cazului în care acest lucru a fost deja constatat printr-o punere în întârziere, la 30 de zile de la scadență și primirea facturii.

Dacă unul dintre cocontractanți a întârziat efectuarea plății, se va calcula despăgubirea următoare:

— dobânzi de întârziere într-un cuantum cu 8 % mai mare decât rata dobânzii de bază aplicabilă pentru perioada de întârziere în temeiul articolului 247 din [BGB];

[…]”

11 În 2001, societățile 01051 Telecom și Deutsche Telekom au încheiat un contract pentru facturarea și recuperarea creanțelor care prevedea, la punctul 8, clauza următoare:

„La data de 15 sau în ultima zi a unei luni calendaristice, cocontractantul poate să factureze societății Deutsche Telekom sumele nete recunoscute de aceasta pentru a fi facturate, la care se adaugă [taxa pe valoarea adăugată], pentru prestațiile pe care i le-a furnizat. Contul indicat în factură trebuie să fie creditat cu suma facurată sau suma respectivă să fie compensată cel târziu la 30 de zile de la primirea facturii.”

12 În cadrul acțiunii pe care a formulat-o la Landgericht Bonn, sesizat în primă instanță, societatea 01051 Telecom a susținut teza potrivit căreia clauza prevăzută la punctul 8 din contractul de facturare și de recuperare a creanțelor trebuia să fie aplicată de asemenea în cadrul acordului de interconectare. În consecință, aceasta solicita de la Deutsche Telekom – pentru cazurile în care o sumă reziduală era în continuare datorată după efectuarea compensației de către Deutsche Telekom – plata dobânzilor de întârziere calculate pentru o perioadă cuprinsă între a treizecea zi de la primirea facturii în cauză și înregistrarea sumei datorate în contul societății 01051 Telecom.

13 Landgericht Bonn a admis în parte această acțiune, considerând că prestația care revenea societății Deutsche Telekom nu reprezenta numai virarea sumei datorate, ci și creditarea cu această sumă a contului bancar al societății 01051 Telecom. Această concluzie ar rezulta în mod necesar din articolul 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Directiva 2000/35, în temeiul căruia, în cazul întârzierii efectuării plăților, creditorul ar avea dreptul la dobânzi în măsura în care „nu ar fi primit” la timp suma datorată. Prin urmare, spre deosebire de interpretarea care prevala în Germania până în acel moment, nu executarea tardivă a ordinului de plată ar reprezenta o întârziere a efectuării plăților, ci faptul că suma datorată este primită cu întârziere de creditor.

14 Deutsche Telekom a declarat apel la Oberlandesgericht Köln împotriva hotărârii pronunțate de Landgericht Bonn, contestând interpretarea realizată în primă instanță. În cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, instanța de trimitere indică faptul că, potrivit interpretării din jurisprudență care predomină în Germania, în cazul plății prin virament bancar se consideră că prestația este executată la timp atunci când, în primul rând, ordinul de virament a ajuns la instituția financiară a debitorului înainte de expirarea termenului de plată, în al doilea rând, contul debitorului are disponibil sau beneficiază de o linie de credit într-un cuantum suficient și, în sfârșit, această instituție financiară acceptă ordinul de virament în termenul menționat.

15 Cu toate acestea, instanța de trimitere recunoaște că o anumită interpretare a articolului 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Directiva 2000/35 ar putea să conducă la o soluție diferită. În special, utilizarea, în versiunile germană, engleză și franceză ale acestei directive, a termenilor „erhalten", „received" și „reçu" ar putea indica faptul că, pentru a evita întârzierea efectuării plăților, suma datorată trebuie să fie înregistrată în contul creditorului înainte de expirarea termenului de plată.

16 Acestea sunt împrejurările în care Oberlandesgericht Köln a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„O normă națională în temeiul căreia, în ceea ce privește o plată efectuată prin virament bancar care evită întârzierea efectuării plăților de către debitor sau pune capăt acestei întârzieri, [este luată în considerare] data ordinului de virament dat de debitor și acceptat de bancă, dacă există în cont un disponibil suficient sau o limită de credit corespunzătoare, iar nu data la care contul creditorului este creditat cu suma respectivă, este conformă cu articolul 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Directiva 2000/35 […]?"

Cu privire la întrebarea preliminară

17 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească în ce moment, în cadrul unei tranzacții comerciale, o plată prin virament bancar poate fi considerată efectuată la scadență, excluzând astfel posibilitatea ca creanța să determine perceperea unor dobânzi de întârziere în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Directiva 2000/35.

18 Societatea 01051 Telecom, guvernul ceh și Comisia Comunităților Europene susțin că atât din lucrările pregătitoare și din cuprinsul Directivei 2000/35, cât și din finalitatea acesteia rezultă că există o întârziere a efectuării plăților atunci când creditorul nu a primit suma datorată în termenul stabilit, și anume, în cazul unui virament bancar, atunci când această sumă nu a fost înregistrată în contul creditorului la scadența termenului de plată. Prin urmare, data la care contul creditorului este creditat cu suma datorată ar fi momentul determinant pentru a stabili dacă acesta din urmă are dreptul să solicite plata unor dobânzi de întârziere.

19 În schimb, Deutsche Telekom, precum și guvernele german, austriac și finlandez arată în principal că Directiva 2000/35 nu impune decât cerințe minime în privința combaterii întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale, recunoscând legislațiilor statelor membre, în cadrul acestui obiectiv, o importantă marjă de manevră. În special articolul 3 din această directivă ar lăsa la latitudinea acestora din urmă determinarea momentului la care o plată prin virament bancar trebuie să fie considerată executată în termen, prevăzând numai, în lipsa unui acord contractual, în ce condiții și în ce termene pot fi solicitate dobânzile de întârziere.

20 În acest cadru, o interpretare conform căreia ar fi necesar ca debitorul să efectueze viramentul către o instituție financiară în termenul prevăzut ar asigura un echilibru corespunzător între interesele creditorului și cele ale debitorului, ținând seama în special de faptul că timpul necesar pentru executarea unui ordin de virament depinde de procesarea tranzacției de către bănci, și nu de acțiunea debitorului. În aceste condiții, nu ar fi judicios ca debitorul care a acționat cu bună-credință, prin efectuarea la timp a unui virament, și anume înainte de scadența termenului de plată, să suporte eventualele întârzieri datorate termenelor de procesare a tranzacțiilor bancare.

21 Pentru a răspunde la întrebarea adresată de instanța de trimitere, trebuie amintit cu titlu introductiv că, deși, după cum afirmă Deutsche Telekom, precum și guvernele german, austriac și finlandez, directiva nu efectuează o armonizare completă a

tuturor normelor referitoare la întârzierea efectuării plăților în cazul tranzacțiilor financiare, aceasta reglementează totuși anumite norme specifice în materie. Printre acestea se numără, precum a hotărât anterior Curtea, normele privind dobânzile în cazul întârzierii efectuării plăților (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 octombrie 2006, Comisia/Italia, C-302/05, Rec., p. I-10597, punctul 23).

22 În această privință, după ce la articolul 3 alineatul (1) litera (b) punctul (i) s-a stabilit un termen de plată de 30 de zile aplicabil în lipsa unui acord contractual, la litera (c) punctul (ii) ale aceluiași alineat al articolului 3 din Directiva 2000/35 se prevede că, în măsura în care „nu a primit suma datorată la timp, cu excepția cazurilor în care debitorul nu este răspunzător pentru întârziere", creditorul are dreptul să solicite debitorului plata unor dobânzi de întârziere.

23 Prin urmare, din cuprinsul acestei din urmă dispoziții reiese în mod explicit că, în vederea stabilirii exigibilității dobânzilor de întârziere, se consideră că plata debitorului este tardivă dacă la scadență creditorul nu are la dispoziție suma datorată. Or, în cazul unei plăți efectuate prin virament bancar, numai înregistrarea în contul creditorului a sumei datorate este de natură să îi permită acestuia să dispună de suma respectivă.

24 O astfel de interpretare este confirmată de diferitele versiuni lingvistice ale Directivei 2000/35, care se referă, în mod univoc, la o primire a sumei datorate în termenul de plată. Acesta este în special cazul termenilor „erhalten", „received", „reçu", și „ricevuto" care sunt utilizați în versiunile în limbile germană, engleză, franceză și, respectiv, italiană ale Directivei 2000/35.

25 În plus, din lucrările pregătitoare ale directivei menționate rezultă în mod clar că alegerea termenului „primit" nu a fost întâmplătoare, ci rezultă dintr-o decizie deliberată a legiuitorului comunitar. Într-adevăr, astfel cum subliniază Comisia, în cursul

discuțiilor care au precedat adoptarea acestei directive în cadrul Consiliului Uniunii Europene, acest termen a fost preferat în final în raport cu alte expresii mai puțin precise pentru determinarea momentului din care plata trebuie să se considere efectuată în termenul stabilit în cadrul unei tranzacții comerciale.

26 În plus, interpretarea potrivit căreia criteriul determinant ar fi înregistrarea în contul creditorului a sumei datorate, prin faptul că se întemeiază pe momentul în care suma datorată este în mod clar pusă la dispoziția creditorului, este conformă cu principalul obiectiv urmărit prin Directiva 2000/35, astfel cum rezultă acesta în special din considerentele (7) și (11), și anume protecția titularilor de creanțe financiare.

27 În sfârșit, trebuie adăugat că o astfel de interpretare a articolului 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din directiva menționată pare confirmată de interpretarea realizată de Curte în cadrul altor domenii de drept comunitar. Astfel, după cum susține societatea 01051 Telecom, din jurisprudența Curții rezultă că înregistrarea în cont a resurselor proprii ale Comunităților Europene constituie criteriul determinant pentru a stabili dacă un stat membru care trebuie să pună la dispoziția Comunității o sumă de bani nu și-a îndeplinit obligațiile și, în consecință, este obligat să plătească dobânzi de întârziere (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 iunie 2003, Comisia/Italia, C-363/00, Rec., p. I-5767, punctele 42, 43 și 46).

28 Prin urmare, momentul determinant pentru a aprecia dacă, în cadrul unei tranzacții comerciale, o plată prin virament bancar poate fi considerată efectuată la scadență, excluzând astfel posibilitatea ca creanța să determine perceperea unor dobânzi de întârziere în sensul dispoziției respective, este data la care suma datorată este înregistrată în contul creditorului.

29 Această concluzie nu ar putea fi repusă în discuție prin argumentarea, prezentată în special de guvernul finlandez, potrivit căreia o astfel de interpretare a articolului 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Directiva 2000/35 ar conduce în mod nerezonabil la suportarea de către debitor a riscurilor aferente termenelor de procesare a tranzacțiilor bancare.

30 În această privință, este suficient să se constate că dispoziția menționată prevede în mod precis, *in fine*, că debitorul nu trebuie să răspundă pentru întârzierile care nu i-ar putea fi imputate. Cu alte cuvinte, Directiva 2000/35 însăși exclude plata unor dobânzi moratorii în cazul în care întârzierea efectuării plăților nu este consecința comportamentului debitorului care a ținut seama în mod diligent de termenele normale necesare pentru executarea unui virament bancar.

31 În cele din urmă, astfel cum remarcă guvernul ceh, se obișnuiește ca, în cadrul tranzacțiilor comerciale, dispozițiile legale sau contractuale să stabilească termenele necesare pentru executarea viramentelor bancare, astfel încât un debitor este în măsură să prevadă asemenea termene și să evite în acest mod aplicarea unor dobânzi de întârziere.

32 Având în vedere considerațiile ce precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Directiva 2000/35 trebuie interpretat în sensul că impune, pentru ca o plată prin virament bancar să evite sau să pună capăt aplicării dobânzilor de întârziere, ca la scadență suma datorată să fie înregistrată în contul creditorului.

Cu privire la cheltuielile de judecată

33 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din Directiva 2000/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 iunie 2000 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale trebuie interpretat în sensul că impune, pentru ca o plată prin virament bancar să evite sau să pună capăt aplicării dobânzilor de întârziere, ca la scadență suma datorată să fie înregistrată în contul creditorului.

Semnături